

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІКИ”

(для бакалаврів, магістрів)

МАУП

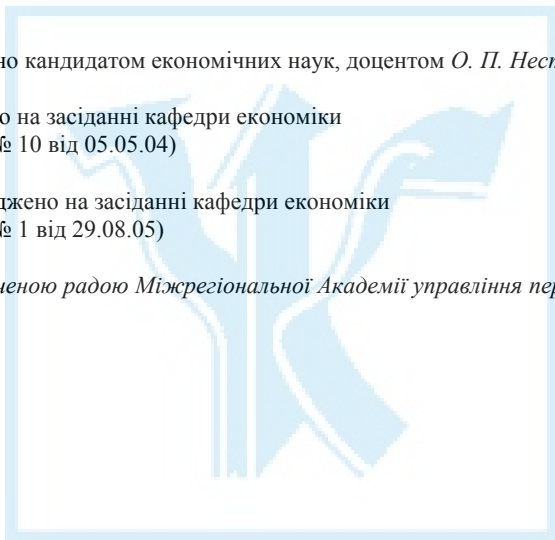
Київ 2005

Підготовлено кандидатом економічних наук, доцентом *О. П. Нестеренко*

Затверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 10 від 05.05.04)

Перезатверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 1 від 29.08.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Нестеренко О. П. Навчальна програма дисципліни “Державне регулювання економіки” (для бакалаврів, магістрів). — К.: МАУП, 2005. — 26 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Державне регулювання економіки”, плани семінарських занять, теми рефератів, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Поступальний розвиток економіки можливий лише за умов ефективного, продуманого механізму державного регулювання процесів економічного та соціального розвитку. З огляду на сучасний стан економіки України поряд з характеристикою різних аспектів державного регулювання у класичному розвиненому вигляді слід наголосити на особливостях державного регулювання за умов становлення ринкової соціально-орієнтованої економіки в Україні. Треба пам'ятати, що економічна політика держави не може повністю реалізувати будь-які вимоги з боку суспільства. Економічна політика — це завжди компроміс між різними інтересами та цілями.

Механізм реалізації державної економічної політики ґрунтується на основних принципах системи державного регулювання економіки, а саме:

- розумної достатності — державі підпорядковуються тільки ті економічні функції, які за будь-яких умов не можуть виконуватися іншими ланками господарської системи;
- адекватності — система державних регуляторів економіки та їх застосування мають відбивати реальний стан соціально-економічного розвитку;
- поступовості — адміністративні регулятори замінюються на економічні в міру того, як для цього створюються об'єктивні передумови.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ”

№ п/п	Назва теми
1	Теоретико-методологічні засади державного регулювання економіки
2	Державне регулювання інституціональних перетворень. Антимонопольне (конкурентне) регулювання економіки
3	Прогнозування, планування і програмування економіки як форми державного регулювання економіки
4	Державне регулювання підприємницької діяльності. Державне підприємництво
5	Бюджетно-податкове та грошово-кредитне регулювання економіки
6	Цінова, антиінфляційна та валютна політика держави
7	Державне регулювання інвестицій та структурних зрушень в економіці
8	Державне регулювання науково-технічного розвитку. Інноваційна політика держави
9	Державне регулювання промислового розвитку. Галузева і регіональна економічна політика
10	Державне регулювання аграрних відносин
11	Державне регулювання ринку праці
12	Соціальна політика держави
13	Державне регулювання використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Екологічна політика
14	Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності
15	Національні системи державного регулювання економіки розвинених країн

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ”

Тема 1. Теоретико-методологічні засади державного регулювання економіки

Регулювання економіки як сукупність інституціонального, державного та громадського регулювання. Об'єктивна необхідність і сутність державного регулювання економіки (ДРЕ). Відмови (фіаско) ринку як передумова ДРЕ. Державне регулювання економіки та економічна політика: спільне та відмінне. Економічна політика держави як основа життєдіяльності суспільства. Співвідношення економічних законів і практики державного регулювання. Функції держави в ринковому економічному просторі. Реалізація економічних функцій держави через систему ДРЕ. Створення сприятливих умов для функціонування ринку та забезпечення його соціальної спрямованості — основні завдання державного регулювання.

Державне регулювання як суб'єктивно-об'єктивний процес. Суб'єкти державного регулювання: носії, виразники і виконавці економічних інтересів. Багатоманітність об'єктів і рівнів ДРЕ.

Мета державного втручання. Визначення державою пріоритетних напрямів розвитку економіки. Співвідношення стратегічних завдань і поточних цілей економічного розвитку. Стратегічні, тактичні й оперативні цілі державного регулювання. Принципи, методи та інструменти ДРЕ. Методи прямого і непрямого впливу. Економічні, правові та адміністративні методи.

Основні сучасні моделі державного регулювання економіки. Еволюція поглядів на економічну роль держави та систему державного регулювання. Відмінності кейнсіанських та неокласичних теоретичних і практичних настанов. Макроекономічна теорія Дж. Кейнса і створення системи ДРЕ. Характеристика сучасних класичних теорій (монетаризму, економіки пропозиції, теорії раціональних очікувань та неолібералізму).

Особливості сучасного етапу державного регулювання економіки в Україні. Основні напрями ДРЕ. Відсутність чіткої лінії державного регулювання під час переходу до ринкових відносин. Спроба синтезу монетарних, кейнсіанських та інституціональних підходів.

Суб'єкти державного регулювання в Україні, їх класифікація. Функції та повноваження державних органів у сфері регулювання економіки.

Роль Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, інституту президентства. Національний банк України, система міністерств і державних комітетів як суб'єкти державного регулювання економіки. Функціональні й галузеві міністерства та відомства. Місцеві органи державної виконавчої влади, їх повноваження. Необхідність здійснення та основні завдання адміністративної реформи.

Література [3; 5; 6; 8; 13; 16]

Тема 2. Державне регулювання інституціональних перетворень. Антимонопольне (конкурентне) регулювання економіки

Інституціональні перетворення в економіці, можливості їх регулювання. Інститути та організації, їх роль в економічній системі. Законодавча діяльність держави. Створення правових засад функціонування економіки. Формування інституту приватної власності. Роздержавлення і приватизація: економічний зміст і методи здійснення. Основні способи приватизації. Сучасний стан приватизаційних процесів в Україні.

Підприємництво як інститут ринкової економіки. Політика дерегулювання підприємництва. Економічне значення малих підприємств. Проблеми формування спільних підприємств. Роль спільного підприємства в економіці. Становлення і розвиток інших ринкових інституцій.

Конкуренція як визначальна ознака ринкової економіки. Форми і методи конкурентної боротьби. Види монополій: ринкова, організаційна, природна (технологічна), їх характеристика. Прояви монопольної влади. Суть, види і наслідки тотального монополізму радянської економіки. Негативна роль монополії державної власності. Зв'язок демонополізації з процесами роздержавлення та приватизації. Підтримання державою конкурентних тенденцій в економіці та запобігання монополізації ринків.

Антимонопольне законодавство і вплив держави на розвиток конкурентного середовища. Припинення зловживань монопольним становищем та інших антиконкурентних дій. Механізми протидії індивідуальній та колективній обмежувальній діловій практиці. Недобросовісна конкуренція та методи боротьби з нею. Запобігання появі нових монопольних утворень у процесі ринкової трансформації: контроль за економічною концентрацією та приватизаційними процесами.

Світовий досвід конкурентного регулювання. Відмінності європейської та американської систем антимонопольного регулювання. Становлення механізму антимонопольного регулювання в Україні. Роль і функції Антимонопольного комітету України.

Література [2; 3; 5; 7; 11; 13; 15]

Тема 3. Прогнозування, планування і програмування економіки як форми державного регулювання економіки

Необхідність формування стратегії соціально-економічного розвитку. Планомірність та об'єктивна тенденція розвитку господарських систем. Механізм реалізації стратегічних цілей: складання прогнозів, прийняття і реалізація планів та програм.

Прогнозування як процес наукового передбачення майбутнього економічного розвитку. Функції і принципи прогнозування. Види прогнозів. Методи прогнозування: інтуїтивні (експертні) і формалізовані (екстраполяція, моделювання тощо). Математичне моделювання економічних явищ і процесів. Методи багатофакторного моделювання: логічні, інформаційні, статистичні.

Макроекономічне планування як форма державного регулювання економіки. Відмінності прогнозування та планування. Класифікація планів. Директивне та індикативне (рекомендаційне) планування. Основні методи планування: балансовий і нормативний. Система показників макроекономічних планів. Структура плану. Узгодження показників державного плану (програми) з державним бюджетом.

Економічне програмування: зміст і функції. Програмно-цільовий метод планування. Цільові комплексні програми, їх види та структура. Етапи розробки цільових комплексних програм. Організаційний механізм реалізації та контроль за виконанням програм. Державна програма економічного і соціального розвитку України.

Література [3; 5–7; 12; 16]

Тема 4. Державне регулювання підприємницької діяльності. Державне підприємництво

Підприємництво як об'єкт державного регулювання. Регулювання умов підприємницької діяльності і державна підтримка підприємництва. Нормативно-правове забезпечення й адміністративне регулювання підприємництва. Державна реєстрація, ліцензування, стандартизація і сертифікація — інструменти адміністративного регулювання. Інституціональні засади державної підтримки: формування ринкової інфраструктури, інформаційне і науково-методичне забезпечення. Матеріально-технічне, фінансово-економічне, податкове та інвестиційне стимулювання розвитку підприємництва. Роль державної контрактної системи у механізмі регулювання підприємницької діяльності.

Класифікація видів і форм підприємництва в Україні. Структуроутворюючі чинники розвитку підприємництва: приватизація державної власності й конкурентна політика. Розвиток підприємницького середовища в Україні.

Економічна роль і функції державних підприємств, їх відмінності від підприємств приватного сектору. Мета діяльності державних підприємств. Державне замовлення і державний контракт, планування діяльності — пріоритетні інструменти регулювання державних підприємств. Система субвенціонування: дотації, субсидії, податкові пільги та інші види фінансової допомоги. Механізм регулювання змішаних підприємств.

Державне господарювання в Україні в умовах трансформаційного періоду. Необхідність роздержавлення. Сучасний стан приватизаційних процесів. Характеристика галузей, в яких державні підприємства домінують. Держава як власник і безпосередній господарник. Проблема відновлення керованості державним сектором економіки.

Державне підприємництво у розвинених країнах: механізм формування і розвитку. “Хвилі” націоналізації та приватизації.

Література [1; 3; 5; 7–9; 12; 15]

Тема 5. Бюджетно-податкове та грошово-кредитне регулювання економіки

Податкова політика держави. Функції податків у економічній системі. Принципи оподаткування. Класифікація податків. Оптимальний рівень оподаткування. Крива Лаффера. Податкові пільги як засіб регулювання підприємницької активності. Необхідність модифікації податкового законодавства України. Система державних податкових органів в Україні.

Бюджетне регулювання економіки. Взаємозв'язок фінансів держави, місцевих фінансів і фінансів підприємства. Державний бюджет як форма перерозподілу доходів і виконання державою своїх функцій. Бюджетний процес. Основні статті доходів і видатків державного бюджету. Дефіцит державного бюджету. Зовнішній і внутрішній державний борг. Управління державним боргом. Світова практика бюджетного регулювання економіки.

Автоматичні стабілізатори: податки і державні соціальні трансферти. Антициклічні регулятори — державні закупівлі, державні інвестиції, зміна податкових ставок, амортизаційна політика.

Закони грошового обігу. Емісія та ремісія грошей. Інструменти грошово-кредитного регулювання: облікова ставка відсотка, норми обов'язкового резервування, операції на відкритому ринку. Ринок державних цінних паперів, його регулювання. Політика “дорогих” і “дешевих” грошей. Антициклічні заходи грошово-кредитної політики. Відмінності грошово-кредитного регулювання на різних фазах економічного циклу.

Кредитна сфера, її регулювання. Види і функції кредиту. Принципи кредитування суб'єктів господарської діяльності. Основні напрями регулювання системи кредитного обігу. Контроль окремих видів кредиту та ризикованості банківських операцій. Банківська система, її дворівневий характер. Адміністративне регулювання банківської діяльності. Політика рефінансування комерційних банків. Небанківські кредитно-фінансові інститути (інвестиційні, трастові, лізингові компанії, пенсійні фонди тощо). Посилення ліквідності кредитно-фінансових інститутів.

Література [2; 3; 5–7; 9; 10; 15; 16]

Тема 6. Цінова, антиінфляційна та валютна політика держави

Державне регулювання цін, його основні елементи. Моніторинг цін. Непрямий вплив на ціни. Безпосереднє державне втручання у процес ціноутворення. Цінове регулювання суб'єктів природної монополії. Лідерство в цінах у галузях, у яких державні підприємства домінують. Адміністративні та економічні обмеження зростання цін.

Знецінення грошової маси як дестабілізуючий фактор економічного розвитку. Інфляція і фактори, що на неї впливають. Інфляція попиту та інфляція витрат. Взаємозв'язок цінового та антиінфляційного регулювання. Основні методи боротьби з інфляцією. Монетаристські підходи до регулювання інфляції.

Державне регулювання валютних відносин. Валютне поточне і довгострокове (структурне) регулювання. Дисконтна і девізна валютна політика. Інструменти валютного регулювання: валютна інтервенція і валютні обмеження, девальвація і ревальвація валюти, валютний контроль. Методи регулювання валютного курсу. Валютний коридор. Структурна валютна політика: міжнародний і регіональний аспекти.

Література [2; 5; 7; 8; 10; 13; 15; 16]

Тема 7. Державне регулювання інвестицій та структурних зрушень в економіці

Джерела і види інвестицій. Роль держави у регулюванні інвестиційної діяльності (ІД). Децентралізація інвестування. Суб'єкти ІД. Державне регулювання умов ІД. Податкове, бюджетне, грошово-кредитне регулювання ІД. Політика прискореної амортизації як регулятор ІД. Державне регулювання ринку цінних паперів. Пряме управління державними капіталовкладеннями. Визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування. Експертиза інвестиційних проектів. Регулювання участі вітчизняних та іноземних інвесторів у приватизації. Механізм залучення іноземних інвестицій. Забезпечення захисту інвестицій.

Кейнсіанська модель управління сукупним попитом через ефективне інвестування. Інвестиційний попит та ефект мультиплікатора.

Поняття структури економіки. Відтворювальна, галузева, регіональна, соціальна структура. Стимулювання державою структурних зрушень в економіці. Основні чинники структурних змін. Вплив структурних змін на динаміку макроекономічних показників. Структурний ефект та його вимірювання. Структурна політика як політика пріоритетів і найвища форма державного регулювання економіки. Пасивна й активна структурна політика. Інвестиції як фактор структурних зрушень. Регулювання інвестиційних процесів в окремих галузях.

Література [1; 3; 5–7; 9; 10; 12; 16]

Тема 8. Державне регулювання науково-технічного розвитку. Інноваційна політика держави

Поняття науково-технічного прогресу (НТП). Науково-технічний прогрес і економічне зростання. Прогнозування НТП. Державне регулювання розвитку науки і техніки: завдання, функції, форми. Основи державної політики України у сфері науки та науково-технічного розвитку.

Державне програмування науково-технічного розвитку як метод прямого державного впливу. Завдання збереження фундаментальної науки. Державне замовлення і бюджетне фінансування науково-технічної сфери. Державна науково-технічна експертиза. Державна патентна і ліцензійна політика. Охорона прав інтелектуальної власності. Стандартизація і сертифікація науково-технічної продукції.

Непряме регулювання НТП. Активізація інноваційної діяльності через систему податкових та амортизаційних пільг. Підтримка державою

вузівсько-промислової кооперації, стимулювання розвитку технологічних парків, малого інноваційного і венчурного підприємництва, створення “інкубаторських програм”.

Інноваційний процес: механізм, етапність. Циклічність розвитку інновацій. Інноваційна концепція підприємництва. Суть і основні методи інноваційної політики держави. Роль інноваційних фондів у розвитку науки і техніки.

Література [1; 3; 5; 7; 8; 11; 12; 15]

Тема 9. Державне регулювання промислового розвитку. Галузева і регіональна економічна політика

Визначення та оцінка промислового потенціалу. Завдання державного регулювання промислового виробництва. Прогнозування, планування, державна контракція, стандартизація, регулювання пропорцій державного і недержавного сектору у промисловості — основні інструменти державного регулювання. Співвідношення сфер, галузей і видів промислового виробництва. Стратегічна концепція промислової політики України. Стратегія розвитку основних галузей промисловості.

Галузеве регулювання економіки. Міжгалузеві комплекси як об’єкти державного регулювання: паливно-енергетичний, металургійний, машинобудівний, військово-промисловий, хімічний, агропромисловий. Галузеві міністерства, відомства, державні комітети як суб’єкти державного регулювання. Пряме державне управління підприємствами держсектору на галузевому рівні. Опосередковане регулювання підприємницької діяльності в окремих галузях.

Нерівномірність територіального розвитку і необхідність регіонального регулювання. Державна регіональна економічна політика та механізм її реалізації. Підтримання відсталих та “економічний прорив” високорозвинених регіонів. Регіональні (місцеві) органи державного управління та їх компетенція. Роль місцевих бюджетів у фінансуванні розвитку регіонів. Централізовані капіталовкладення у розвиток економіки окремих регіонів. Комплексні програми розвитку регіонів і формування вільних економічних зон.

Література [1; 2; 6; 7; 9; 12; 15; 16]

Тема 10. Державне регулювання аграрних відносин

Специфіка сільськогосподарського виробництва. Земля як особливий об’єкт господарювання. Природно-кліматичні та соціально-економічні умови розвитку сільського господарства. Рентні відносини.

Аграрно-промисловий комплекс (АПК) як об’єкт державного регулювання. Забезпечення продовольчої безпеки і формування продоволь-

чих резервів держави, нарощування експортного потенціалу — завдання державного регулювання АПК. Форми і методи державного регулювання аграрного сектору. Прогнозування державних потреб у продукції АПК. Державне замовлення як засіб задоволення державних потреб. Стабілізація цін на сільськогосподарську продукцію і доходів фермерів. Субсидування сільськогосподарських виробників. Проведення наукових досліджень у сфері сільського господарства. Розвиток неvirобничої інфраструктури.

Основні напрями аграрної політики в Україні. Політика у сфері земельних відносин. Земельний кадастр. Земельний кодекс України. Форми власності й господарювання на землі. Підтримка фермерства і підприємництва у сільському господарстві та інших галузях АПК.

Особливості регулювання відносин в аграрному секторі розвинених країн. Сільськогосподарська політика Європейського Союзу.

Література [5; 6; 9; 15; 16]

Тема 11. Державне регулювання ринку праці

Державне регулювання ринку праці: правові, організаційні та економічні важелі. Інституціональне та громадське регулювання ринку праці. Суб'єкти ринку праці: роботодавці, наймані працівники, профспілки, держава. Роль професійних спілок у трудових відносинах.

Зайнятість як соціально-економічна категорія. Державні програми зайнятості населення. Система трудових балансів, їх роль у регулюванні відтворення й ефективної зайнятості трудових ресурсів. Служби зайнятості, їх завдання та функції. Інші елементи інфраструктури ринку праці. Система підготовки і перепідготовки кадрів.

Державне та договірне регулювання оплати праці. Нормативне та податкове регулювання заробітної плати. Система тарифних угод, її значення в регулюванні оплати праці. Залежність оплати праці від її продуктивності, якості виготовленої продукції, кваліфікації робітника. Мінімальний розмір заробітної плати. Індексація заробітної плати.

Державне регулювання фонду оплати праці й фонду споживання.

Законодавство про працю і зайнятість. Державне регулювання умов праці, порядку найму та звільнення, трудових відносин. Державні гарантії зайнятості й допомоги у зв'язку з безробіттям.

Література [2; 4; 5; 8; 9; 11; 13; 14]

Тема 12. Соціальна політика держави

Диференціація доходів і споживання населення як загроза соціальній стабільності й сталому економічному розвитку. Необхідність соціального “вирівнювання”. Соціальна політика як політика перерозподілу доходів: прогресивне оподаткування і система державних соціальних трансфертів. Підвищення суспільного добробуту внаслідок реалізації політики перерозподілу. Системи соціального страхування і соціального забезпечення населення як форми реалізації державної соціальної політики. Роль і значення суспільних фондів споживання. Фонди суспільного задоволення потреб (медичне обслуговування, освіта, культура тощо) і фонди для непрацездатних.

Соціально-економічна підтримка всіх категорій населення через систему соціального страхування. Пенсійне забезпечення, допомога сім'ям з дітьми, страхування життя та здоров'я, допомога у зв'язку з безробіттям як форми соціального страхування. Соціальний захист непрацездатних і малозабезпечених. Вибірковість та адресність — основні ознаки системи соціального забезпечення населення.

Державне регулювання соціальної сфери: соціальної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури, комунального господарства, побутового обслуговування. Прогнозування і планування потреб у послугах установ соціальної сфери. Фінансування соціальної сфери.

Рівень і якість життя населення як результативний показник ефективності державної соціальної політики. Система узагальнюючих показників рівня життя населення. Баланс грошових доходів і витрат населення. Розрахунок основних показників рівня життя. Регулювання обсягу споживання. Мінімальний споживчий бюджет. Прожитковий мінімум. Межа малозабезпеченості. Індeksi вартості життя.

Скорочення державних витрат на соціальні потреби у розвинених країнах. Контрасоціальна політика у світлі неоконсерватизму.

Література [2–5; 8; 9; 11; 15]

Тема 13. Державне регулювання використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Екологічна політика

Використання природних ресурсів і навколишнього середовища в економічній діяльності. Неможливість автоматичного відтворення і регенерації довкілля. Зовнішні ефекти (екстерналиї) як відмови ринку.

Економічний та правовий механізми державного регулювання охорони навколишнього середовища. Система екологічних норм і нормативів. Державна екологічна експертиза. Державний контроль за природо-користуванням. Ліміти земле-, водо-, лісокористування. Система штрафів за забруднення навколишнього середовища і нераціональне використання природних ресурсів. Плата за використання природних ресурсів і користування екологічними послугами.

Державне фінансування природоохоронних заходів. Кредитно-фінансові й податкові важелі екологічного регулювання. Планування використання природних ресурсів. Державні програми охорони і збереження навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Гострота екологічної кризи і пов'язаних з нею проблем сировинного та енергетичного забезпечення економіки.

Можливості подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

Глобальний характер екологічних проблем.

Література [2; 5–7; 11; 13; 15]

Тема 14. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Зовнішня торгівля, вивезення капіталу, міжнародне науково-технічне співробітництво як форми зовнішньоекономічних зв'язків країни. Державне регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Міжнародне співробітництво в галузі валютних відносин.

Сутність, завдання та форми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Адміністративні та економічні методи регулювання ЗЕД. Реєстрація суб'єктів ЗЕД. Тарифне і нетарифне регулювання, квотування, ліцензування експорту та імпорту. Валютне регулювання ЗЕД. Митне регулювання ЗЕД. Страхування ЗЕД.

Принципи організації зовнішньої торгівлі: вільна торгівля та протекціонізм. Державне регулювання експортно-імпортних операцій. Державне регулювання валютних операцій та кредитно-розрахункових відносин. Торговельний і платіжний баланс, шляхи їх урівноваження.

Проблеми інтеграції України у світове співтовариство. Основні напрями зовнішньоекономічних зв'язків України. Роль держави у стимулюванні іноземних інвестицій і залученні кредитів. Кредити міжнародних фінансових установ (МВФ, СБ, ЄБРР) та іноземних держав.

Література [1; 3; 5; 6; 9; 10; 12; 15; 16]

Тема 15. Національні системи державного регулювання економіки розвинених країн

Економічні системи з незначною часткою державного втручання в економіку (США, Великобританія). Стимулювання приватної ініціативи, обмежене соціальне регулювання, захист економічної конкуренції.

Модель змішаної економіки Швеції. Роль держави як консолідуючого та розподільчого центру. Роль політики перерозподілу доходів.

Модель соціального ринкового господарства Німеччини. Неоліберальна концепція держави. Захист конкурентних умов господарювання та здійснення політики “соціального вирівнювання”.

Складання і реалізація індикативних планів розвитку народного господарства — відмінна ознака державного регулювання у Франції.

Державно-корпоративна модель економічного розвитку Японії. Концепція стимулювання науково-технічного прогресу.

Література [2; 5; 6; 8; 9; 11–15]

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

Тема 1

1. Відмови ринку та об’єктивна необхідність державного регулювання економіки.
2. Функції держави у регульованій ринковій економіці.
3. Суб’єкти, об’єкти та принципи державного регулювання економіки.
4. Сукупність цілей економічної політики.
5. Система методів державного регулювання економіки.
6. Сучасні моделі державного регулювання економіки.
7. Специфічний стан та основні напрями державного регулювання економіки в Україні.

Теми рефератів

1. Держава і ринок: шляхи взаємодії.
2. Еволюція теоретичних поглядів на економічну роль держави.
3. Співвідношення об’єктивних економічних законів і практики державного регулювання.

Література [3; 5; 6; 8; 13; 16]

Тема 2

1. Інститути, організації, інституціональні зміни і механізм їх регулювання.
2. Приватизаційний процес як передумова інституціональних зрушень.
3. Монополія і конкуренція в економічній системі. Захист економічної конкуренції.
4. Основні напрями антимонопольної (конкурентної) політики держави.

Тема рефератів

1. Підприємництво як ринковий економічний інститут. Державна підтримка малого підприємництва в Україні.
2. Спільні риси та відмінності практики антимонопольного регулювання розвинених країн та України.
3. Особливості державного антимонопольного регулювання суб'єктів природної монополії.

Література [2; 3; 5; 7; 11; 13; 15]

Тема 3

1. Економічне прогнозування: сутність, форми, методи.
2. Макроекономічне планування: зміст і функції. Класифікація планів.
3. Програмування соціально-економічного розвитку країни.

Тема реферату

Загальна характеристика комплексної програми соціально-економічного розвитку “Україна – 2010”.

Література [3; 5–7; 12; 16]

Тема 4

1. Підприємництво як форма реалізації економічних інтересів.
2. Система державного регулювання і державної підтримки розвитку підприємництва.
3. Особливості державного регулювання малих підприємств.
4. Специфіка державного підприємництва і державного сектору економіки.
5. Адміністративне та економічне регулювання розвитку державних підприємств.

Теми рефератів

1. Проблеми розвитку підприємницького середовища в Україні.
2. Механізм приватизації державного майна: досвід розвинених країн та України.

Література [1; 3; 5; 7–9; 12; 15]

Тема 5

1. Податкове регулювання економіки: мета й основні напрями.
2. Бюджетний процес і бюджетна (фіскальна) політика держави.
3. Монетарні важелі державного регулювання.
4. Державне регулювання банківської діяльності.
5. Антициклічне спрямування податкових, бюджетних і монетарних важелів регулювання економіки.

Теми рефератів

1. Податкова реформа в Україні: сучасний стан і перспективи.
2. Бюджетний дефіцит і державний борг в розвинених країнах і в Україні.
3. Взаємодія фіскальної та монетарної політики в системі державного регулювання економіки.

Література [2; 3; 5–7; 9; 10; 15; 16]

Тема 6

1. Державне регулювання цін: мета і засоби.
2. Державне регулювання інфляції: методи і пріоритети.
3. Державна валютна політика: рівень національної економіки.

Теми рефератів

1. Цінова політика держави в окремих секторах економіки та на окремих товарних ринках.
2. Сутність та зміст антиінфляційної політики в Україні.

Література [2; 5; 7; 8; 10; 13; 15; 16]

Тема 7

1. Інвестиції та їх роль в економіці.
2. Державне регулювання інвестиційного процесу.

3. Державне регулювання структурних зрушень. Види і зміст структурної політики.

Тема рефератів

1. Механізм залучення іноземних інвестицій в економіку України.
2. Джерела інвестиційних ресурсів та їх характеристика.
3. Основні напрями структурної перебудови економіки України.

Література [1; 3; 5–7; 9; 10; 12; 16]

Тема 8

1. Вплив науково-технічного прогресу на економічний розвиток.
2. Пряме державне регулювання розвитку науки і техніки.
3. Державне регулювання умов науково-технічної діяльності.
4. Інновації та їх роль в економіці. Інноваційна політика держави.

Тема рефератів

1. Співвідношення прямого і непрямого державного регулювання розвитку науки і техніки.
2. Інноваційна концепція економічного розвитку Й. Шумпетера.

Література [1; 3; 5; 7; 8; 11; 12; 15]

Тема 9

1. Промислова політика як основа системи державного регулювання економіки.
2. Галузеве економічне регулювання: об'єкти, суб'єкти, важелі.
3. Регіональна економічна політика: об'єктивна необхідність і механізм реалізації.

Тема рефератів

1. Промисловий потенціал України: сутність, структура, можливості оцінки.
2. Державне регулювання галузей транспорту і зв'язку.
3. Державне регулювання сфери капітального будівництва.

Література [1; 2; 6; 7; 9; 12; 15; 16]

Тема 10

1. Специфіка сфери АПК і аграрних відносин.

2. Основні напрями державного регулювання аграрного виробництва.

Теми рефератів

1. Світовий досвід регулювання агропромислового виробництва.
2. Земельна реформа в Україні: стан і перспективи. Загальна характеристика Земельного кодексу.

Література [5; 6; 9; 15; 16]

Тема 11

1. Механізм державного регулювання ринку праці.
2. Державне регулювання зайнятості.
3. Державне регулювання оплати праці.

Теми рефератів

1. Механізм координації діяльності суб'єктів ринку праці в Україні: проблеми і перспективи.
2. Державне регулювання ринку праці розвинених країн: основні напрями і пріоритети.

Література [2; 4; 5; 8; 9; 11; 13; 14]

Тема 12

1. Державна політика перерозподілу доходів.
2. Соціальне страхування і соціальне забезпечення населення як форми реалізації державної соціальної політики.
3. Державне регулювання розвитку соціальної сфери.

Теми рефератів

1. Політика перерозподілу доходів, соціального страхування і соціального забезпечення населення в розвинених країнах.
2. Проблеми і перспективи розвитку соціальної сфери в Україні.

Література [2; 3–5; 8; 9; 11; 15]

Тема 13

1. Державне регулювання використання природних ресурсів.
2. Державна політика екологічної і техногенної безпеки.
3. Економічні важелі екологічної політики.

Теми рефератів

1. Державне регулювання охорони навколишнього середовища у розвинених країнах.
2. Екологічні, соціальні й економічні наслідки Чорнобильської катастрофи та механізм їх усунення.

Література [2; 5–7; 11; 13; 15]

Тема 14

1. Основні форми зовнішньоекономічних зв'язків держави, їх характеристика.
2. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
3. Державне регулювання зовнішньої торгівлі.

Теми рефератів

1. Інтеграція України у світове економічне співтовариство: проблеми і перспективи. Зовнішньоекономічні зв'язки України.
2. Структура торговельного і платіжного балансів України.

Література [1; 3; 5; 6; 9; 10; 12; 15; 16]

Тема 15

1. Роль держави в американській економіці.
2. Концепція держави у соціальному ринковому господарстві Німеччини.
3. Соціал-демократична модель економічної політики у Швеції.
4. Інституціональна модель державного регулювання у Франції.

Теми рефератів

1. Побудова національної моделі державного регулювання в Україні: зміст і перспективи розвитку.
2. Система державного регулювання економіки інших розвинених країн (за вибором).

Література [2; 5; 6; 8; 9; 11–15]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Студент вибирає дві теми контрольної роботи відповідно до останньої цифри номера своєї залікової книжки. Наприклад: номер залікової книжки 4563 передбачає вибір питань 3 і 13.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Державне регулювання економіки як основа життєдіяльності суспільства.
2. Функції, принципи та методи державного регулювання.
3. Регулювання науково-технічного прогресу та інноваційна політика держави.
4. Державне регулювання інвестиційної діяльності.
5. Монетарна і фіскальна економічна політика.
6. Антициклічна політика держави.
7. Специфіка державного регулювання агропромислового комплексу.
8. Державне регулювання використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища.
9. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
10. Соціальне страхування і соціальне забезпечення населення як форми реалізації державної соціальної політики.
11. Державне регулювання ринку праці в Україні.
12. Державне підприємництво у розвинених країнах та Україні.
13. Особливості перехідного етапу державного регулювання економіки в Україні.
14. Основні напрями державного регулювання економіки України.
15. Сучасний стан приватизаційних процесів в Україні.
16. Стратегічна концепція промислової політики України.
17. Механізм антимонопольного регулювання в Україні.
18. Розвиток кредитно-банківської сфери та її регулювання в Україні.
19. Національні системи державного регулювання економіки розвинених країн (2-3 країни за вибором).
20. Проблема інтеграції економіки України у світове співтовариство.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Об'єктивна необхідність і суть державного регулювання економіки.
2. Держава і ринок: шляхи взаємодії.
3. Економічна роль держави у ринковому просторі.
4. Об'єктивні економічні закони і практика державного регулювання економіки.
5. Еволюція поглядів на роль держави в економіці.
6. Принципи, методи та інструменти державного регулювання економіки.

7. Система цілей державного регулювання економіки.
8. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання економіки.
9. Сучасні моделі державного регулювання економіки.
10. Кейнсіанська модель державного регулювання економіки.
11. Неокласична модель державного регулювання економіки.
12. Стратегія і тактика державного регулювання економіки.
13. Система органів державного регулювання економіки в Україні.
14. Основні напрями державного регулювання економіки в Україні.
15. Державне регулювання економічної трансформації.
16. Державне регулювання інституціональних перетворень.
17. Реформування відносин власності: цілі й пріоритети.
18. Сучасний стан приватизаційних процесів в Україні.
19. Державне регулювання підприємницької діяльності.
20. Особливості державного регулювання малого підприємництва.
21. Державне регулювання іноземного інвестування і діяльності спільних підприємств.
22. Економічне прогнозування як форма державного регулювання економіки.
23. Економічне програмування як форма державного регулювання економіки.
24. Макроекономічне планування як форма державного регулювання економіки.
25. Суть, види, методи і завдання макроекономічного планування.
26. Державне регулювання монополії і конкуренції. Види монополій.
27. Антимонопольна (конкурентна) політика держави.
28. Конкурентна політика як складова промислової політики держави.
29. Державні підприємства та їх роль в економіці.
30. Держава як товаровиробник. Державний сектор в економіці.
31. Фінансова політика держави, її суть і структура.
32. Державне регулювання грошово-кредитної сфери.
33. Бюджетне (фіскальне) регулювання економіки.
34. Монетарна (кредитно-грошова) політика.
35. Антиінфляційна політика держави.
36. Дефіцит державного бюджету та шляхи його подолання.
37. Внутрішній та зовнішній державний борг. Управління державним боргом.
38. Державне регулювання банківської сфери.
39. Державне регулювання валютних відносин.
40. Податкова політика держави.

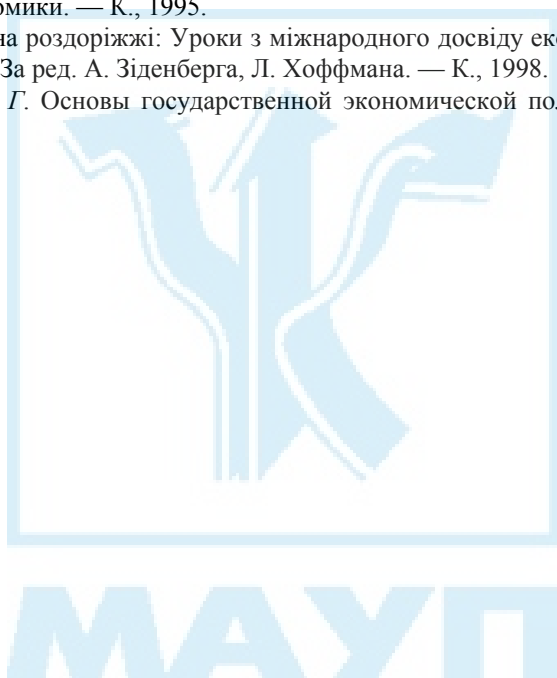
41. Сутність податкової реформи в Україні.
42. Валютна політика й регулювання валютного курсу.
43. Державне регулювання структурних зрушень в економіці.
44. Державне регулювання інвестиційної діяльності.
45. Інвестиції та їх роль в економіці.
46. Державна амортизаційна політика як фактор структурних зрушень.
47. Державне регулювання науково-технічного розвитку.
48. Державна інноваційна політика.
49. Інноваційна концепція підприємництва.
50. Промислова політика, її суть і структура.
51. Основні напрями промислової політики держави.
52. Фінансово-промислові групи як елемент організаційних перетворень в економіці.
53. Промисловий потенціал, його суть і структура.
54. Регіональна економічна політика.
55. Галузеве регулювання економіки.
56. Державне регулювання агропромислового комплексу.
57. Аграрна економічна політика.
58. Земельна реформа в Україні: сутність і механізм.
59. Світовий досвід регулювання аграрного сектору.
60. Державне регулювання цін і заробітної плати.
61. Державне регулювання ціноутворення.
62. Державне регулювання оплати праці.
63. Державне регулювання зайнятості населення.
64. Соціальне страхування і соціальне забезпечення населення як форми реалізації державної соціальної політики.
65. Державне регулювання ринку праці.
66. Соціальна політика держави.
67. Державне регулювання перерозподілу доходів.
68. Державне регулювання рівня життя населення.
69. Державне регулювання соціальної сфери.
70. Державне регулювання використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища.
71. Державне регулювання ресурсозабезпечення і ресурсозбереження.
72. Державне забезпечення екологічної і техногенної безпеки.
73. Екологічна політика держави.
74. Антициклічне регулювання економіки.
75. Можливості й механізм регулювання економічного циклу.

76. Національні особливості державного регулювання економіки в розвинених країнах (2-3 країни за вибором).
77. Ліберально-ринкові та соціально-орієнтовані системи державного регулювання економіки розвинених країн.
78. Державне регулювання зовнішньоекономічних зв'язків.
79. Державне регулювання експортно-імпортних операцій.
80. Митна політика держави.
81. Торговельний і платіжний баланси, проблема їх урівноваження.
82. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
83. Закон України "Про власність".
84. Закон України "Про підприємство".
85. Закон України "Про підприємництво".
86. Закон України "Про зайнятість".
87. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність".
88. Закон України "Про захист економічної конкуренції".
89. Закон України "Про іноземні інвестиції".
90. Закон України "Про приватизацію майна державних підприємств".

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Айрапетова А., Карлик А.* Государственное регулирование деятельности предприятий. — СПб., 1997.
2. *Аткинсон Э.* Лекции по экономической теории государственного сектора. — М., 1995.
3. *Государственное регулирование рыночной экономики* / Под ред. Н. А. Волгина. — М., 1997.
4. *Государственное регулирование экономики и социальный комплекс* / Под ред Т. Г. Морозовой, В. А. Пигулькина. — М., 1997.
5. *Державне регулювання економіки: Навч. посіб.* / С. М. Чистов, А. Є. Нікіфоров, Т. Ф. Куценко та ін. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000.
6. *Державне регулювання економіки: Навч. посіб.* / За ред. І. Михасюка. — Львів, 1999.
7. *Дідківська Л. І., Головка Л. С.* Державне регулювання економіки. — К., 2000.
8. *Кириленко И.* Рыночная экономика и государственное регулирование. — Днепропетровськ, 1997.
9. *Мельник А. Ф.* Державне регулювання економіки перехідного періоду. — Тернопіль, 1995.

10. *Радіонова І. Ф.* Макроекономіка та економічна політика. — К., 1996.
11. *Сакс Дж., Пивоварський О.* Економіка перехідного періоду. — К. — Б. р.
12. *Стеченко Д. М.* Державне регулювання економіки. — К.: МАУП, 2000.
13. *Стіглиць Дж.* Економіка госсектора. — М., 1997.
14. *Тимошенко І. І.* Зарубежний опыт государственного регулирования экономики. — К., 1995.
15. *Україна на роздоріжжі: Уроки з міжнародного досвіду економічних реформ / За ред. А. Зіденберга, Л. Хоффмана.* — К., 1998.
16. *Ходов Л. Г.* Основы государственной экономической политики. — М., 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Державне регулювання економіки”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Державне регулювання економіки”	5
Плани семінарських занять і теми рефератів	15
Вказівки до виконання контрольної роботи	20
Теми контрольних робіт	21
Питання для самоконтролю студентів	21
Список рекомендованої літератури	24

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
Ю. М. Манько
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-782

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП